

ปัจจัยทางด้านวิชาการที่ส่งผลต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

The Academic Factors Affecting Teachers' Ability in Learning Management in Schools
Under Buengkan Primary Educational Service Area Office

สนธยา วิบูลย์ศิลป์*

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์**

ดร.ชรินดา พิมพ์บุตร***

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา เปรียบเทียบ หาความสัมพันธ์ และหาอำนาจพยากรณ์ปัจจัยทางด้านวิชาการที่ส่งผลต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี และหาแนวทางการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation Research) กลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหาร และครูผู้สอน จำนวน 358 คน ปีการศึกษา 2559 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านปัจจัยทางด้านวิชาการที่ส่งผลต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.704 – 0.923 มีความเชื่อมั่น 0.991 และความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.388 – 0.867 มีความเชื่อมั่น 0.947 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ t-test, F-test (One way ANOVA) ใช้ค่าสหสัมพันธ์อย่างง่ายของ เพียร์สัน (Pearson product-moment correlation) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางด้านวิชาการและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางด้านวิชาการ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน
3. ผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางด้านวิชาการ โดยภาพรวมและรายด้านเกือบทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการใช้นวัตกรรมทางการบริหารเพียงด้านเดียวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง
4. ปัจจัยทางด้านวิชาการและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ปัจจัยทางด้านวิชาการ, ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู

* ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

** กรรมการบริหารหลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

*** ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปลวกธาตุโสภาวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

5. ปัจจัยด้านการใช้นวัตกรรมทางการบริหาร ด้านการมีทักษะ ความรู้ ความรับผิดชอบ และประสิทธิภาพด้านการบริหารงาน และด้านการรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีอำนาจพยากรณ์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ใน 3 ด้าน คือ ด้านการใช้นวัตกรรมทางการบริหาร ด้านการมีทักษะ ความรู้ ความรับผิดชอบและประสิทธิภาพด้านการบริหารงาน และด้านการรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

ABSTRACT

The purposes of this study were to compare the correlation that find out the predicted power of the academic factors affecting teachers' ability in learning management in Schools under Buengkan Primary Educational Service Area Office and find the guidelines to improve of teachers' ability in learning management under Buengkan Primary Educational Service Area Office that use the correlation research process. The sample consisted of 358 administrators and teachers in the academic year 2559. The instruments of research include two rating scale questionnaires are the academic factors to affect teachers' ability in learning management; the discriminative power is 0.704 – 0.923, the reliability is 0.991 and the teachers' ability in learning management the discriminative power is 0.388 – 0.867, the reliability is 0.947. The statistical was analyzed are percentage, mean, standard deviation. The Hypothesis testing was used t-test, F-test (One way ANOVA), pearson product-moment correlation and stepwise multiple regression analysis.

The results of the study were as follows:

1. The administrators and teachers had the opinions that affect to the academic factors and level of teachers' ability in learning management to appear of result are high level.
2. The administrators and teachers had the opinions that affect to the academic factors are statistically significantly at .05 level while the level of teachers' ability in learning management are not significantly different.
3. The administrators and teachers that operation in different schools had the opinions that affect to the academic factors are not different all except using administrative innovation significantly differed at .05 level. And the level of teachers' ability in learning management, in general and in particular, are not different.
4. The academic factors and teachers' ability in learning management under Buengkan Primary Educational Service Area Office are positive correlation; statistically significantly at .01 level.
5. The Factors of using administrative innovation, the skills, knowledge and experience in responsible management and performance reporting system in categories that have predicted power about the overviews of teachers' ability in learning management are statistically significantly at .01 level.

6. The study of this research to offer the guidelines for improving to teachers' ability in learning management under Buengkan Primary Educational Service Area Office that 3 categories; using administrative innovation, the skills, knowledge and experience in responsible management and performance reporting system.

Keywords: The Academic Factors, Teachers' Ability in Learning Management

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาไว้ในหมวดที่ 4 มาตราที่ 22 ถึง มาตรา 30 ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ 1) การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) มุ่งปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียนโดยเน้นความรู้ คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและบูรณาการความรู้ในเรื่องต่างๆ 3) แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) บทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของรัฐ และสถานศึกษาต่างๆ และ 5) การประเมินผลการเรียนรู้ และโดยเฉพาะในมาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ระบุว่าให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา 5) ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

ผู้บริหารจะต้องมีคุณลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดของคณะกรรมการคุรุสภา ด้านเป็นผู้นำทางวิชาการ การที่ปะฏิบัติการเรียนรู้ให้สำเร็จได้ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรอบรู้ในด้านวิชาการต่างๆ เช่น การพัฒนาหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอน การประเมินผล เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องมีศักยภาพในการนิเทศการเรียนการสอนของครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (ไชยา ภาวะบุตร, 2554, หน้า 192) ซึ่งงานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานในสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะเป้าหมายการจัดการศึกษาของสถานศึกษาคือ ผู้เรียนจะต้องเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และเป็นคนมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, หน้า 1-2) ดังนั้นสถานศึกษาจะต้องดำเนินงานวิชาการไปอย่างไรจึงจะทำให้ประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (จินตนา สะแสงสาร, 2551, หน้า 4)

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ครูผู้สอนต้องมีการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม ผู้สอนต้องจัด

กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร รวมทั้งการใช้สื่อ การใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการวัดผลประเมินอย่างหลากหลายเพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 3-4) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าครูมีหน้าที่และบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้อ การจัดการเรียนรู้ที่จัดเป็นระบบ มีขั้นตอน มีแบบแผน ทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการเรียนตั้งใจเรียนและเกิดการเรียนรู้ซึ่งขึ้นอยู่กับเทคนิค และการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นสากลของครู (ทีศนา แซมมณี, 2552, หน้า 7)

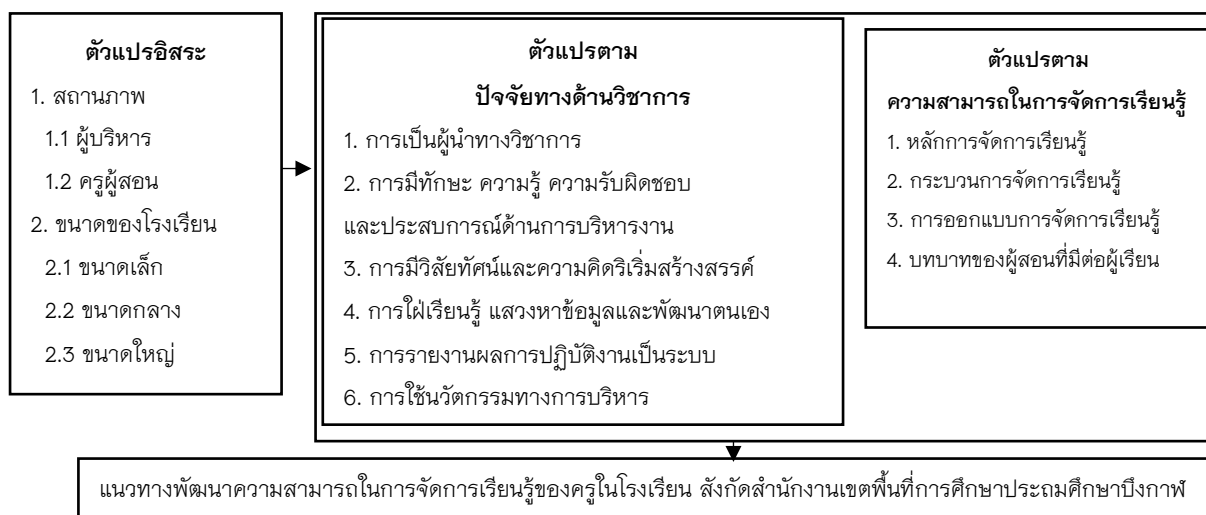
คำถามของการวิจัย

1. ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางด้านวิชาการและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ อยู่ในระดับใด
2. ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางด้านวิชาการและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
3. ผู้บริหารและครูผู้สอน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางด้าน วิชาการและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปึงกาฬ แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
4. ปัจจัยทางด้านวิชาการกับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
5. ปัจจัยทางด้านวิชาการใดบ้างที่มีอำนาจพยากรณ์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ
6. แนวทางการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อปัจจัยทางด้านวิชาการและความสามารถในการ จัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อปัจจัยทางด้านวิชาการและความสามารถในการ จัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดแตกต่างกัน ที่มีต่อปัจจัยทางด้านวิชาการและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านวิชาการกับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ
5. เพื่อหาปัจจัยทางด้านวิชาการที่มีอำนาจพยากรณ์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ
6. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน 2,488 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารจำนวน 215 คน และครูผู้สอนจำนวน 2,273 คน จากโรงเรียน 215 โรงเรียน ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (stratified random sampling) มาเทียบเป็นสัดส่วน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 358 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 91 คน และครูผู้สอน จำนวน 267 คน คิดเป็นรายโรงเรียนจำนวน 91 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตามวิธีของ Rensis Likert Method ซึ่งสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านวิชาการที่ส่งผลต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็น Check List ตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านวิชาการ จำนวน 6 ด้าน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นคำถามเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู จำนวน 4 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครถึงผู้อำนวยการโรงเรียนและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปให้กลุ่มตัวอย่างของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

3. รวบรวมแบบสอบถามคืนมาตรวจสอบและคัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ดำเนินการจัดทำตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าร้อยละ (Percentage) 2. ค่าเฉลี่ย (Mean) 3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) 4. t-test (Independent sample t-test) 5. F-test (One way ANOVA) 6. สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation) 7. สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านวิชาการที่ส่งผลต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูสรุปผลได้ดังนี้

1. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางด้านวิชาการและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางด้านวิชาการ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน
3. ผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางด้านวิชาการ โดยภาพรวมและรายด้านเกือบทุกด้านไม่แตกต่างกันยกเว้นด้านการใช้นวัตกรรมทางการบริหารเพียงด้านเดียวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง
4. ปัจจัยทางด้านวิชาการและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
5. ปัจจัยด้านการใช้นวัตกรรมทางการบริหาร ด้านการมีทักษะ ความรู้ ความรับผิดชอบและประสิทธิภาพด้านการบริหารงาน และด้านการรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีอำนาจพยากรณ์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
6. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ใน 3 ด้าน คือ ด้านการใช้นวัตกรรมทางการบริหาร ด้านการมีทักษะความรู้ ความรับผิดชอบและประสิทธิภาพด้านการบริหารงาน และด้านการรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปรายในประเด็นสำคัญๆ ดังนี้

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อปัจจัยทางด้านวิชาการและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ 1.1) ผลการศึกษาความ

คิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อปัจจัยทางด้านวิชาการ พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางด้านวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการเป็นผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการนั้น ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการบริหารงานวิชาการ เพราะการบริหารงานวิชาการ ถือเป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่และเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความก้าวหน้าเป็นไปอย่างมีคุณภาพตามเป้าหมายและความคาดหวังของหลักสูตร ผู้บริหารต้องมีความรู้ในด้านการศึกษาและวิชาการต่างๆ เช่น การพัฒนาหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอน และการประเมินผล นอกจากนี้ยังต้องคอยทำหน้าที่อำนวยความสะดวกสนับสนุนประสานงาน นิเทศ ควบคุม กำกับ ติดตามประเมินผล แก้ไข พัฒนา และปรับปรุงงานทางด้านวิชาการ อย่างสม่ำเสมอ ปฏิบัติตนให้เป็นอย่างทางวิชาการที่ดี โดยการให้คำปรึกษาแนะนำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และที่สำคัญคือต้องแสวงหาความรู้ เพิ่มทักษะ และประสบการณ์เพื่อให้ตนเองมีความสามารถในการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ 1.2) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ครูผู้สอนต้องมีการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม ผู้สอนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร รวมทั้งการใช้สื่อ การใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการวัดผลประเมินผลอย่างหลากหลายเพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อปัจจัยทางด้านวิชาการที่ส่งผลต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู 2.1) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อปัจจัยทางด้านวิชาการ โดยภาพรวม พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางด้านวิชาการ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารมีความคิดเห็นมากกว่าครูผู้สอน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะในส่วนของผู้บริหารและครูผู้สอนเองต่างมีการปฏิบัติงานในโรงเรียนในบทบาทหน้าที่รับผิดชอบที่แตกต่างกัน ซึ่งย่อมจะมองเห็นปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นแตกต่างกัน เช่น การมองว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ต้องเป็นผู้นำทางการศึกษา เป็นนักวางแผน เป็นผู้ตัดสินใจ และเป็นผู้บริหารบุคคล ในขณะที่มุมมองว่าครูผู้สอน คือ ผู้ที่ทำหน้าที่หลักทางด้าน การเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ 2.2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ครูผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ โดยเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมอง ให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม นอกจากนี้ครูต้องมีการใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเพื่อเน้นกระบวนการคิด การพัฒนาทักษะ และเจตคติให้กับผู้เรียน

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันที่มีต่อปัจจัยทางด้านวิชาการและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู 3.1) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางด้าน

วิชาการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 และกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาโดยตรง และแบ่งการบริหารโรงเรียนออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ งานบริหารวิชาการ งานบริหาร งบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป ซึ่งทุกโรงเรียนจะต้องแบ่งฝ่ายการบริหารงานเหมือนกันทุกขนาด ผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมองว่า บทบาทและหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานของผู้บริหารเหมือนกันโดยทุกประการ มีความรู้ความสามารถด้านการจัดการศึกษา การกำหนดวิสัยทัศน์ การบริหาร การใช้เทคนิคในการบริหารสมัยใหม่ และการบริหารคน มีการแสวงหาความรู้ เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอๆ รวมทั้งจะต้องมีการรายงานผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาให้ชุมชนและหน่วยงานต้นสังกัดทราบถึงผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา นอกจากนี้ต้องรู้จักนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันจึงมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 3.2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ในการจัดการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดใดก็ตาม ครูต้องจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม ครุยึดหลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ไว้คล้ายๆ กัน สรุปได้มี 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักการเตรียมความพร้อมพื้นฐาน 2) หลักการวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้ 3) หลักการใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ และ 4) หลักการประเมินผลและรายงานผล

4. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านวิชาการและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ปัจจัยทางด้านวิชาการ โดยภาพรวมและแต่ละด้านทั้ง 6 ด้าน กับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารจะต้องมีคุณลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดของคณะกรรมการคุรุสภา ด้านเป็นผู้นำทางวิชาการ การที่จะปฏิรูปการเรียนให้สำเร็จได้ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรอบรู้ในด้านวิชาการต่างๆ เช่น การพัฒนาหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอน การประเมินผล เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องมีศักยภาพในการนิเทศการเรียนการสอนของครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ผลการหาอำนาจพยากรณ์ของปัจจัยทางด้านวิชาการที่ส่งผลต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ตัวแปรปัจจัยทางด้านวิชาการ ที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 6 ด้าน พบว่า 3 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู โดยภาพรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ การใช้นวัตกรรมทางการบริหาร การมีทักษะ ความรู้ ความรับผิดชอบและประสบการณ์ด้านการบริหารงาน และการรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ดีที่สุด คือ การใช้นวัตกรรมทางการบริหาร ตัวแปรทั้ง 3 ด้านนี้ สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของระดับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูโดยรวมได้ร้อยละ 49.80 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยด้านการใช้นวัตกรรมทางการบริหาร จะทำให้รู้จักใช้นวัตกรรมและสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาและการพัฒนาบุคลากร มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้รับความรู้และพัฒนาทักษะในการพัฒนานวัตกรรม และใช้เทคโนโลยี

เพื่อการจัดการเรียนรู้ จัดให้มีการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร การติดตามงาน การมอบหมายงาน รวมทั้งการ ประชาสัมพันธ์งานของโรงเรียน ปัจจัยด้านการมีทักษะ ความรู้ ความรับผิดชอบ และประสบการณ์ด้านการ บริหารงาน จะทำให้ครูเกิดภาวะผู้นำ เกิดความคิดสร้างสรรค์และมีความมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงาน มีการสร้าง แรงจูงใจให้กับครู กระตุ้นครูในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยการสร้างสรรค์นวัตกรรม ออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียน สนับสนุนส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเอง มีทักษะความสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีได้ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีทั้งต่อผู้เรียนและบุคคลอื่นๆ ด้วย และปัจจัยด้านการรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ได้แก่การรายงานผลการปฏิบัติงานของครู การรายงานกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนว่าได้ดำเนินการ อย่างไร รวมทั้งการรายงานเกี่ยวกับผลงานของนักเรียน การจัดการเรียนการสอน การจัดการความรู้ (Knowledge management) การรายงานผลการวิจัย และการรายงานผลการแข่งขันทักษะทางวิชาการ ผู้บริหารและครูร่วมกัน นำเสนอวิธีการรายงานผลการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการนำเสนอผลงานต่อผู้ปกครองและชุมชนโดยการใช้สื่อเทคโนโลยี

6. แนวทางทางการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู ใน 3 ด้าน คือ ด้านการใช้นวัตกรรม ทางการบริหาร ด้านการมีทักษะ ความรู้ ความรับผิดชอบและประสบการณ์ด้านการบริหารงาน และด้านการรายงาน ผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ครูควรนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ให้เข้ากับสภาพและบริบทของโรงเรียน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและใช้ นวัตกรรมเทคโนโลยี ผู้บริหารจะต้องมอบหมายงานให้ครูรับผิดชอบ ให้อิสระทางความคิดในการริเริ่มงานใหม่ๆ สร้างและพัฒนาภาวะผู้นำให้ครูเกิดความคิดสร้างสรรค์ เกิดความมุ่งมั่นและทุ่มเทให้กับงาน ให้ครูมีส่วนร่วมในการ พัฒนาและแก้ไขปัญหาทาง โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารงานของสถานศึกษา มีการสร้าง แรงจูงใจให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูแสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเอง โดยการเข้าร่วม ประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน มอบหมายให้ครูได้มีการรายงานผลตามแผนงานโครงการที่ได้รับมอบหมายตาม แผนปฏิบัติการประจำปี ส่งเสริมให้ครูได้มีการทบทวน แก้ไข ปรับปรุงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเพื่อนำไปสู่การ ประเมินตนเอง SAR และการประเมินสถานศึกษา พร้อมอำนวยความสะดวกให้ครูได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรสนับสนุน ส่งเสริม และให้โอกาสแก่ครูให้ได้รับการพัฒนา เช่น การเข้าอบรม การศึกษาต่อ เป็นต้น ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานเป็นหลัก มีการให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และการพิจารณา ความดีความชอบตามผลของการทำงานที่เกิดขึ้นจริง และใช้หลักความยุติธรรม

1.2 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยการส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงาน ที่ตรงตามความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และประสบการณ์

1.3 การจัดหลักสูตรสถานศึกษาให้สนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการ วางแผน ให้คำปรึกษา เสนอแนวทางในการบริหารและจัดการด้านการบริหารวิชาการของสถานศึกษา

1.4 ผู้บริหารควรเอาใจใส่และสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับครู เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจ รู้สึกรักในวิชาชีพของตนเอง

- 1.5 ควรคำนึงและเห็นความสำคัญของทุกฝ่าย โดยการพัฒนาการสร้างแรงจูงใจในด้านต่างๆ
- 1.6 ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์น้อยได้รับการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติงานที่มากขึ้น
- 1.7 ควรที่จะพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในทุกๆ ด้านไปพร้อมๆ กัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
- 2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูตามสภาพและบริบทที่เหมาะสมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
- 2.3 ควรหาแนวทางอื่นๆ ที่จะส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ไชยา ภาวบุตร. (2554). *ความเป็นนักบริหารมืออาชีพ*. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทิศนา แคมมณี. (2552). *รูปแบบการเรียนการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. กรุงเทพฯ: แอดทีฟ พรินท์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.